

ЗБІГ У СЕМАНТИЦІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ЕМОТИВІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ)

ПАНЬКІВ В.В.

*ПРИКАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ.В.СТЕФАНИКА,
М.ІВАНО-ФРАНКІВСЬК*

Проблема фразеологічного значення неодноразово порушувалась у працях іноземних та вітчизняних мовознавців ще з другої половини ХХ століття у різних її аспектах. Саме у 1964 році О.В.Кунін та В.Л.Архангельський незалежно один від одного запропонували термін “фразеологічне значення” [Кунін 1970:30; Архангельський 1962, 1964, 1967]. Намагаючись обґрунтувати свою теорію існування фразеологічного значення, яке не є тотожним лексичному значенню, В.Л.Архангельський визначив основну особливість фразеологізмів, котра відрізняє їх від інших мовних одиниць: “Найголовнішою властивістю фразеологічних одиниць, яка дозволяє виділити їх системну сукупність в особливий фразеологічний рівень мови, відмінний від рівня лексичного і синтаксичного, є особливе відношення між фразеологічним десигнатором і фразеологічним десигнатом. Якщо ізоморфізм мови і мислення у сфері одиниць синтаксичного рівня виражається відношенням один до одного, то в сфері одиниць фразеологічного рівня—відношенням два і більше до одного, тобто два лексичні інтегранти, що складають фразеологічну одиницю, є репрезентацією одного десигната “[Архангельський 1967:25]. О.В.Кунін, в свою чергу, визначив чотири типи фразеологічного значення: цілісне, подільно цілісне, частково переосмислене, подільне частково переосмислене значення [Кунін 1970:316-322]. Услід за цими двома мовознавцями дослідженням фразеологічного значення зайнялись й інші фразеологи. Так, зокрема Н.Н.Амосова виділила цілісне і фразеологічно зв’язане значення [Амосова 1963:64,86], а В.П.Жуков назвав фразеологічне значення узагальнено-цілісним, хоч ступінь цілісності може бути різним [Жуков 1978:14].

Фразеологічне значення як лінгвістична категорія і надалі є предметом досліджень. Так, згідно теорії еквівалентності, фразеологічним одиницям приписується лексичне значення з огляду на те, що вони окрім нарізнооформленості в лексико-семантичному відношенні нічим істотно не відрізняються від слова або, в усякому випадку, мають значення в усіх відношеннях аналогічне лексичному значенню слова [Молотков 1965:78-79].

Прибічники фразеологічного значення вважають, що визнання лексичного значення у фразеологізмів призводить до повного ігнорування структури висловлювання [Кунін 1970:307-309]. На їхню думку, фразеологічне значення відрізняється від лексичного значення слова своєрідним відображенням предметів, явищ, властивостей оточуючої дійсності, особливостями мотивації свого значення, характером участі компонентів у формуванні значення фразеологізмів [Жуков 1978:52].

Отже, згідно з О.В.Куніним [1986:122], фразеологічне значення можна визначити як окрему лінгвістичну категорію, яка являє собою “інваріант

інформації, що виражається семантично ускладненими, нарізнооформленими одиницями мови, які не утворюються за породжуючими структурно-семантичними моделями перемінних сполучень слів”.

Для механізму формування фразеологічного значення важливу роль відіграє поняття “фразеологічної образності”. Лінгвістичний образ взагалі—це створене засобами мови двопланове зображення, основою якого є вираження одного предмета через інший [Коралова 1980:130]. Треба зазначити, що два плани зображення описуються у багатьох дослідників: це означуваний та означальний компоненти [А.К.Долинин], означувана та означальна частини [А.М.Мелерович], характеризуваний і характеризуючий компоненти образності [О.А.Леонтьевич]. Дехто з лінгвістів до структури фразеологічного образу додає і спільну ознаку, що поєднує фразеологічне значення одноіменного сполучення слів – *tertium comparationis* [Ширина 1989:24].

Саме фразеологічне значення, як зазначають мовознавці, є двостороннім явищем: воно має план вираження (матеріальну оболонку фразеологічної одиниці) і план змісту (десигнат), які в сукупності утворюють єдність змісту і форми [Кунин 1970:310]. При цьому план змісту містить три аспекти: 1) денотативний компонент значення – це частина знаку, що в узагальненій формі відображає предмети і явища позамовної дійсності, це поняття, яке характеризує позамовний об’єкт [Стернин 1984:48]; 2) сигніфікативний компонент, співвідносний із комплексом ознак, що складають безпосередній зміст поняття [Арсентьева 1989:38]; 3) конотативний аспект – це стилістичне забарвлення фразеологічної одиниці, її емоційно-експресивний бік, тобто відношення носія мови до позамовних сутностей, або “посилення ефективності мовленнєвого впливу, що позбавлене оціночного елемента” [Кунин 1970:310]. На думку більшості дослідників, конотація становить основну цінність смислової структури фразеологізмів [Авалиани, Эмирова 1963:125; Баран 1997: 60; Шаховский 1998:63 та ін.]. Адже семантика фразеологічних одиниць ґрунтується на експресивному заряді, на їх виражальних властивостях.

Функціональне призначення фразеологізмів впливає з їх семантичної структури, яка, згідно поглядів Я.А.Барана [1997:73], містить денотативне і стилістичне значення. Стилiстична характеристика фразеологізмів базується на їх експресивному заряді, на їх виражальних властивостях. Експресивний фактор є інгредієнтом значення фразеологізму і співвідноситься у ньому з предметно-логічним інгредієнтом. Їхнє співвідношення треба розуміти не як співіснування у фразеологізмі двох самостійних одиниць, а як відображення складного процесу, що відбувається у значенні на основі взаємодії його елементів. Ці елементи—експліцитний (його репрезентує певна семантична місткість, тобто він є вираженим і породжує нові можливості) та імпліцитний (є невираженим, але дозволяє реалізувати ці можливості)—є генетично рівноправними, існують лише в єдності, взаємообумовлюють один одного і допомагають визначити природу, характер і ступінь актуалізації предметно-логічного та експресивного інгредієнтів у значенні фразеологізму, які можна кваліфікувати як денотативне та стилістичне

значення, що у сумі становлять єдине ціле—семантичний згусток фразеологізму [Баран 1968:75].

Фразеологічне значення називають по-різному (цілісне значення, глобальне значення, смислова цілісність фразеологізму, цілісність номінації, семантична цілісність, семантична єдність, ідіоматичність, лексична неподільність тощо), але всюди підкреслюється, що воно є цілісним утворенням .

Таким чином, фразеологічне значення—феномен складний, і його не можна розглядати як механічну суму його складових. Семантичну структуру фразеологічного значення можна уявити як мікросистему, всі елементи якої тісно пов'язані і взаємодіють між собою.

Складність організації фразеологічного значення зумовлює складності в цілому у семантиці фразеологічних одиниць. Про це, зокрема, свідчить наявність семантичного збігу в значенні фразеологізмів, що належать до фразеологічного поля емотивів. Термін “емотив” (або “афектив”, або “конотатив”) застосував В. І. Шаховський [1998:60] до мовних одиниць, що позначають психічні стани людини. Тому фразеологічні емотиви ми, відповідно, кваліфікуємо як фразеологічні одиниці, в семантичній структурі яких наявні семи із значенням емоційного стану людини, які виступають у ролі тематичного ідентифікатора даного фразеологічного поля. Треба зазначити, що даний семантичний пласт фразеологізмів складає майже половину складу фразеологічної системи чи не кожної світової мови. Це можна стверджувати, проаналізувавши фактичний матеріал, зокрема, англійської, української та російської мов.

Сутність семантичного явища збігу зводиться до наступного: певний лексичний (або фразеологічний) комплекс (лексема, фразема) одночасно є носієм двох значень, або, маючи одне значення, вказує певним чином на інше. Цікаво, що дане явище є однаково характерним для фразеологічних одиниць усіх трьох мов, але досі його досліджували мовознавці на матеріалі російської мови [Абрамцев 1971; Ройзензон, Абрамцев 1969; Архангельський 1970]. Причому поняттю “семантичний збіг” в російській лінгвістиці відповідає термін “семантическое совмещение”.Що ж стосується англістики, то ми не знайшли ні відповідних термінів на позначення цього явища ,ні ґрунтовних досліджень з даної проблеми.

Дещо адекватним з цього приводу нам видалося дослідження О.В.Куніна [Кунин 1986], в якому він зазначає, що в складі фразеології виділяються три розділи (і три види фразеологічних одиниць відповідно), а саме: 1) ідіоматика, до якої належать власне фразеологічні одиниці, тобто стійкі сполучення лексем з частково або повністю переосмисленим значенням; 2) фразеоматика, одиницями якої є фразеоматизми, або фразеологізми неідіоматичного характеру, але з ускладненим значенням; 3) ідіофразеоматика, до складу якої входять ідіофразеоматизми, тобто стійкі словосполучення, у перших фразеоматичних варіантів компоненти мають буквальні, але ускладнені значення, а у других ідіоматичних варіантів—повністю переосмислені [Кунин 1986:26-27]. У відповідності з зазначеними видами фразеологічних одиниць О.В.Кунін визначає три види фразеологічного значення: ідіоматичне, фразеоматичне та

ідіофразеоматичне [Кунин 1986:122-123]. Саме це останнє (ідіофразеоматичне) і відповідає, на наш погляд, значенню фразеологізмів, в семантиці яких спостерігається явище семантичного збігу. Треба зазначити, що спочатку О.В.Кунін залишав подібні стійкі словосполучення за межами фразеології [Кунин 1970:216-269], але згодом він визначив дані структури як фразеологічні звороти з додатковим значенням компонентів [Кунин 1986:35].

Досліджуючи фразеологію романо-германських і, частково, слов'янських мов, Я.А.Баран назвав фразеологізми, що збігаються за структурою та лексичним складом, омонімами (на рівні мовлення) або полісемантичними одиницями (на рівні мови) [Баран 1980:106-115].

Серед фразеологічних емотивів можна виділити декілька тематичних груп одиниць, у семантичній структурі яких збігаються пряме і непряме (переносне) значення.

Яскравим прикладом такого збігу є фразеологізми, що позначають жести і мімічні рухи символічного характеру. Називаючи певний жест, такі звороти передають і значення самого жесту. Наприклад, порівн.: укр. *тупати ногами*, рос. *топать ногами*—у значенні 1) ”бити ногами об підлогу”, 2) ”злоститися, гніватися” ; укр. *опустити руки*, рос. *опустить руки*, англ. *lose heart*—1) ”опустити руки вздовж тіла”, 2) ”впасти в апатію, зневіритися, стати байдужим, втратити мужність”; рос. *потирать руки*, англ. *rub one's hands/ wash one's hands with invisible soap*—1) ”терти руки одна об одну, наче при митті”, 2.1) ”перебувати в нервовому стані, знітившись”, 2.2) ”відчувати задоволення від чогось”; укр. *дуги губи*, рос. *дуть губы*, англ. *take/make up a lip*—1) ”вивертати нижню губу назовні”, 2) ”сердитися, ображатися, надутися”.

З наведених прикладів видно, що не кожен фразеологізм має відповідник в інших мовах. Так, фразеологізм *тупати ногами*, що позначає гнівний стан людини, присутній в обидвох слов'янських мовах, навіть з однаковим набором лексем, але відсутній в англійській мові. Очевидно, це пов'язане з екстралінгвістичними факторами, зокрема з етнокультурними особливостями розвитку менталітету слов'янських і романських народів: якщо східні слов'яни виражають свій гнів, тупаючи ногами, то англійці в даному емоційному стані використовують інші, не настільки виразні жести, оскільки за своїм психічним складом вони є більш стриманішими у вираженні емоцій.

Існують також випадки, коли еквівалентний фразеологізм наявний в усіх трьох мовах, але його буквальний переклад не завжди збігається. В такому разі можна говорити про неповний, частковий збіг, як у випадку з фразеологізмом *опустити руки*: англійський відповідник даного звороту *lose heart* дослівно означає “втратити, відпустити серце”, але за своєю семантикою він повністю відповідає українському фразеологізму-жесту.

Отже, у фразеологічних емотивах-жестах на зразок *стиснути плечима*, *махнути рукою*, *почухати потилицю* тощо непряме значення передається через пряме, тобто збіг відбувається шляхом вторинної знаковості (“одне через інше”), символіка жесту передається за допомогою опису самого жесту.

Л.І.Ройзензон та І.В.Абрамцев називають подібні звороти “совмещёнными омонимами” і зазначають, що “перше значення наведених зворотів дорівнює сумі значень складових компонентів цих одиниць і тому являє собою їхнє пряме, буквальне значення. Друге ж, яке зумовлене лише символікою жесту або мімичного руху і ніякою мірою не визначається значеннями компонентів, є непрямим, фразеологічним значенням” [Ройзензон, Абрамцев 1969:54-56].

Наближеними до семантичного збігу є також результати лінійного сполучення фразеологічних одиниць, коли присутні обидва значення, порівн.: *вернути ніс, наче чорт від ладану*—у даному звороті, що складається з двох фразем, значення яких ідуть одне за одним, наявне сконденсоване, підкреслене значення “дуже не подобається щось, хтось кому-небудь”, яке посилюється завдяки семантичному збігу непрямих значень двох різних фразем: *вернути ніс*—“цуратися чогось, когось через неприємні почуття до нього” і *наче чорт ладан*—“не любити що-, кого-небудь, не подобається комусь що-, хто-небудь”.

За визначенням В.І.Абрамцева [1971:3], цей процес має назву явища компресії, зціплення і може бути властивий одиницям не тільки фразеологічної, але й лексичної системи, наприклад: *кивнути*—“хитнути головою на знак згоди, погодження із чим-, ким-небудь”.

Проблемою словесного позначення омонімічних жестів в різних ситуаціях займався, в російському мовознавстві зокрема, В.Л.Архангельський [1970:44-45]. Він виділяв окремо жести-незнаки, для позначення яких використовуються вільні сполучення слів, наприклад: рос. *зяько пожатъ плечами* (від холоду), тобто зробити відповідний жест, на пряме значення якого вказує слово-маркер, в ролі якого виступає прислівник *зяько*, і жести-знаки, які позначаються за допомогою стійких словосполучень, порівн.: рос. *пожатъ плечами*, укр. *стиснути плечима* (англійський відповідник відсутній) у значенні “висловити здивування, піднімаючи плечі”.

Окрім цього, до окремої тематичної групи дослідник відніс омонімічні відповідники стійких фраз і вільних речень у межах живого усного мовлення діалогічного характеру, спираючись на твердження академіка В.В.Виноградова про те, що “в народно-побутовому діалогічному мовленні використовується безліч експресивно-еліптичних стаціонарних речень і вигуківих стійких фраз” [Виноградов 1958:78]. Вони вживаються з оглядом на попутні фактори, що супроводжують спілкування і обмін думками в побутовому мовленні, у зв’язку з конкретною ситуацією і контекстом діалогу, часто в супроводі допоміжних виразних засобів міміки та жестів і спираючись на велику експресивну силу інтонації [Архангельський 1970:54]. Такі стійкі фрази належать до розряду фразеологічних зрощень і фразеологічних едностей (за традиційною класифікацією фразеологічних одиниць В.В.Виноградова [1947:353]). Їм притаманне нерозкладне, цілісне значення. Багато з них позбавлені номінативного значення і подібно до вигуків висловлюють певні емоції, переживання, відчуття, афекти, волевиявлення, не називаючи їх. Сюди також належать фрази, різні репліки та вирази, що виражають афективні оцінки. Дані фраземи можуть стати

об'єктом окремого дослідження, тому ми обмежимось лише переліком деяких із них, наприклад: укр. *тьху на тебе*, рос. *тьфу < ты> пропасть*—вираз досади, роздратування, що супроводжується характерним жестом; укр. *тутечки сидить*, рос. *вот где сидит*, англ. *fed to the teeth* (буквально означає "нав'язло на зуби") — вираз досади, незадоволення, роздратування, що супроводжується жестом ребром руки по потилиці чи під горлом (порівн. ще рос. *сыт по горло*), а також вирази типу *заради Бога/ради Бога/for God's; om тобі й маєш!// вот те на!// good now; хай йому грець/чтоб тебе пусто было!// bad cess to you!* і под.

Окрім зазначених фразеологічних емотивів з ускладненою семантикою, в якій спостерігається збіг двох значень (прямого, номінативного і непрямого, фразеологічного) можна виділити ще декілька груп.

Одну з тематичних груп складають фраземи, пряме значення яких вказує на певний фізичний стан, самопочуття людини, тобто позначає фізичний вплив на організм людини або якесь механічне ушкодження, неприємний вплив на тіло чи шкіру, а непряме значення —на відповідний емоційний стан. У структурі даних фразеологізмів наявні лексеми, що називають прямо чи опосередковано певні органи людського тіла, на які здійснюється фізичний вплив. Ці назви органів ми обрали за основу при розподілі фразеологічних емотивів зазначеної семантичної групи за підгрупами :

-фраземи ,у складі яких наявні назви органів моторики (руху), порівн.: укр. *ледве переставляти ноги / насилу ноги нести / ноги не слухаються*, рос. *еле переставляют ноги / ноги не слушаются* (відповідний англійський фразеологізм відстній) у значенні "іти дуже повільно, виснажено, не мати змоги нормально рухатися від морального виснаження, переживань"; порівн. ще укр. *аж ноги затрусилася*, рос. *руки чешутся*, англ. *get (have) an itch for something* або *one's fingers itch* у значенні "з'явилося велике бажання до чогось". У даному прикладі російський та український варіанти фраземи збігаються за значенням, але відрізняються за лексичним складом компоненті, хоча в обох варіантах наявний семантичний збіг. Щодо англійського відповідника, то він представлений двома варіантами: один з них *get (have) an itch for something* є більш загальним за своїм буквальним значенням, оскільки в його компонентному складі навіть відсутня лексема, яка б вказувала на певний орган людського тіла, на відміну від другого варіанту *one's fingers itch*, який можна назвати повним еквівалентом до російської фраземи *руки чешутся*;

-фраземи, в семантичній структурі яких стиржневими є лексеми , що вказують на органи сенсорики (зорових, смакових, нюхових відчуттів), наприклад: укр. *як чемериці понюхати* (російська та англійська відповідні фраземи відсутні) у значенні "бути неприємно враженим, приголомшеним, очманілим"; укр. *волосся стає дибки*, рос. *волосы становятся дыбом*, англ. *one's hair stands on end* (буквально означає "волосся вишикується")—"відчувати, як ворухиться волосся на голові від почуття страху"; укр. *аж піна з рота*, рос. *с пеной у рта*, англ. *foaming at the mouth*—"перебувати у запальному, збудженому стані". Як бачимо, перший фразеологізм даної семантичної підгрупи не має жодного еквіваленту ні в

російській, ні в англійській мовах. Це пояснюється, на наш погляд, відсутністю такої реалії, як “чемериці” в побуті інших народів, тобто екстралінгвістичними, національно-етнічними факторами. У випадку ж із наступними двома фразеологізмами ми знаходимо повні еквіваленти серед усіх трьох мов;

-фраземи, які своєю семантикою вказують на фізіологічні зміни в самому організмі, що викликаються певним емоційним станом, порівн.: укр. *кидає то в жар, то в холод*, рос. *краснеет и бледнеет*, англ. *go hot and cold* – “відчувати температурні зміни в організмі через переживання, переляк”. Цікаво, що цей ряд фразеологізмів містить часткові, неповні еквіваленти, тобто лексичне наповнення даної фраземи в кожній мові різне, але семантика в цілому (пряме і непряме значення у сумі) однакова. Хоча в українській та російській мовах можна віднайти повні відповідники даної фраземи (порівн.: *червоніти і бліднути* та *бросає то в жар, то в холод* відповідно), але в такому варіанті цей фразеологізм менш поширений. Порівн. також повні еквіваленти фраземи із значенням “відчувати сильний переляк, страх”, а саме: укр. *кров стине в жилах*, рос. *кровь стынет в жилах*, англ. *frees the blood*. В англійській мові знаходимо ще декілька варіантів даної фраземи, але дещо іншої граматичної структури—*make somebody's blood creep/ make somebody's blood run cold*. В слов'янських мовах такі варіанти відсутні, оскільки по-українськи чи по-російськи не можна сказати “зробити чиюсь кров холодною” або “захолонуту комусь кров”, адже це суперечить граматичним законам східнослов'янських мов: в даних конструкторах пасивний стан не вживається.

Окрему групу утворюють фразеологічні звороти, в семантиці яких зазначено емоційний стан, що супроводжується певною фізичною дією. Наприклад: укр. *залити горе горілкою*, рос. *утопить горе в вине*, англ. *drown one's sorrows* у значенні “випити багато спиртного, щоб вгамувати душевний біль”; укр. *знімати шляпу перед ким-небудь*, рос. *снять шляпу перед кем-либо*, англ. *take off one's (the) hat to somebody*—“захоплюватися ким-небудь, висловлювати кому-небудь свою шану”; рос. *рвать и метать*, англ. *rip and tear* (української фраземи-еквівалента нема)—“біснуватися, сердитися” і подібні.

Звичайно, що наведену нами семантичну класифікацію фразеологічних емотивів, в семантиці яких збігаються два значення—пряме (номінативне) і непряме (власне фразеологічне)—можна деталізувати. Окрім цього, дані фразеологізми можна розглянути з погляду на їх граматичну структуру. Зупинимось коротко на цьому аспекті.

Фразеологізми прийнято класифікувати за структурно-граматичними особливостями та за лексико-граматичними розрядами. В основному виділяють два структурних різновиди фразеологічних одиниць: словосполучення і речення. Іноді вдаються до деталізації типів фразеологізмів і виділяють: іменні, дієслівні, ад'єктивні, адвербіальні, предикативні, вигуківі, модальні, комунікативні тощо одиниці. Основну частину фразеологічних емотивів, в значенні яких спостерігається семантичний збіг, в структурно-граматичному відношенні складають предикативні фразеологізми, серед яких можна назвати наступні типи:

-фраземи з граматичною структурою повного двоскладного речення, наприклад: укр. *волосся стало дибки*, рос. *волосы стали дыбом*, англ. *one's hair stands on end*; -дієслівні фразеологізми, що можуть утворювати фразеологічні конструкції, побудовані на зразок простого одно- чи двоскладного речення, які згідно класифікації Я.А.Барана [1997:100] поділяються на такі види: а) нефінітні (лат. *verbum infinitum*), які містять інфінітиви та інші незмінні форми, порівн.: укр. *підняти брови*, рос. *поднять брови*, англ. *raise the eyebrows*; укр. *кусати губи*, рос. *кусать губы*, англ. *bite one's lip*; б) фінітні фразеологізми (лат. *verbum finitum*), що характеризуються набором специфічних категорій, наприклад, часу, виду, способу тощо. В цій групі спостерігається найбільше розбіжностей серед фразем усіх трьох мов, наприклад: укр. *аж слину пускає (пустив)*, але рос. *глотать слюнки* (нефінітна фразема); порівн. ще укр. *і вусом не рушить (не рушив, не рушитиме, не рушив би)*, рос. *и усом не повёл (не поведет, хоть бы усом повёл)* (англійські відповідники відсутні) тощо. На наш погляд, більшість фінітних фразем складають раелізації нефінітних фразеологізмів у відповідному контексті, коли воно сполучаються з лексемами, що називають певну особу, - іменниками або займенниками; в) безособові фраземи, порівн.: укр. *в очах жовтіє*, рос. *темнеет в глазах*; укр. *перейняло подих*, рос. *перехватило дыхание*. Безособові конструкції однаково характерні для української та російської мов, але відсутні в англійській мові, тому семантичний відповідник слов'янського фразеологізму треба шукати серед англійських фінітних або нефінітних фразем, наприклад: укр. *кидає то, в жар то холод*, рос. *краснеет и бледнеет*, але англ. *go hot and cold* тощо.

Серед фразеологічних емотивів, в значенні яких спостерігається семантичний збіг, є невелика кількість одиниць, що побудовані за структурою словосполучень, наприклад: укр. *блідий як смерть*, рос. *бледный как полотно*, англ. *as white as a sheet*; укр. *затамувавши подих*, рос. *затаив дыхание*, англ. *with bated breath* тощо.

Таким чином, при порівнянні англійських, українських та російських фразеологічних емотивів як у семантичному, так і в структурно-граматичному відношенні спостерігаються і подібності і відмінності. Найбільш повні відповідники зустрічаються серед фразеологізмів російської та української мов, що пояснюється близькою спорідненістю цих двох слов'янських мов; розбіжності тут можуть виникати лише у лексичному наповненні фразем—це пов'язане з особливостями лексичного складу кожної мови. Щодо англійської мови, то в її фразеологічному фонді іноді досить важко віднайти відповідну фразему, оскільки дана мова належить до романських мов, що зумовлює особливості її лексичної системи і граматичної організації. Причини відмінностей між фразеологічними емотивами даних трьох мов слід також шукати серед екстралінгвістичних факторів, які впливають на розвиток кожної національної мови, а саме серед національно-культурних особливостей менталітету конкретного народу.

ЛІТЕРАТУРА

Теоретична література

Абрамцев В.И. Совмещение как проблема семантики // Вопросы семантики фразеологических единиц.—Новгород, 1971.—Ч.1—С.3-7.

Авалиани Ю.Ю., Эмирова А.М. Некоторые вопросы современной фразеологии // Проблемы устойчивости и вариативности фразеологических.—Тула, 1972.—Вып.2.—С.123-126.

Ажнюк Б.М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні.—Харків: Наукова думка, 1989.—132 с.

Алавердян Э.С. Чувственное познание и язык. Автореф. дис. канд. филос. наук.—Ереван, 1989.—19 с.

Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии.—Л.: Изд-во ЛГУ, 1963.

Арсентьева Е.Ф. Сопоставительный анализ фразеологических единиц.—Казань, 1989.—123 с.

Архангельский В.Л. Омонимические соответствия устойчивых фраз и свободных предложений (на материале русского языка)// Вопросы истории и теории русского языка.—Тула, 1970.—Вып.3.—С.39-71.

Архангельский В.Л. О понятии устойчивой фразы и типах фраз // Проблемы фразеологии.—М.-Л.: Наука, 1964.—С.102-125.

Архангельский В.Л. О постоянных и переменных элементах в структуре устойчивой фразы // Научные доклады высшей школы. Филологические науки.—1962.--№10.

Архангельский В.Л. Устойчивые фразы в современном русском языке.—Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1964.

Архангельский В.Л. Соотношение и взаимодействие единиц фразеологического уровня с единицами других уровней современного русского языка // Уровни языка и их взаимодействие / Тез. докл. науч. конф. 4-7 апреля 1967 г.—М., 1967.

Баран Я.А. К вопросу о соотношении предметно-логического и экспрессивно-эмоционального в лексическом значении устойчивых словосочетаний // Докл. респ. конф. по вопросам герм., ром. И классич. Филологии.—Вильнюс, 1968.—С.72-77.

Баран Я.А. Основні питання загальної та німецької фразеології.—Львів: Вища школа, 1980.

Баран Я.А. Фразеологія у системі мови.—Івано-Франківськ: "Лілея-НВ", 1997.—176с.

Бондаренко В.Т. Предикативные фразеологические единицы с грамматическим значением состояния в современном русском языке: Автореф. канд. дис.—Калинин, 1975.—23 с.

Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в современном русском языке // Шахматов А.А. Сборник статей и материалов.—М., 1947.—С.353.

Виноградов В.В. Некоторые вопросы изучения синтаксиса простого предложения (на материале русского языка) // Вопросы языкознания.—1958.--№6.—С.78.

Жуков В.П. Семантика фразеологических оборотов.—М.: Просвещение, 1978.—344 с.

Коралова А.А. Характер образности фразеологических единиц // Сб. науч. трудов МГПИИЯ им. М. Тореца.—М., 1978.—Вып.131.—С.77-90.

Кунин А.В. Английская фразеология: Теоретический курс.—М.: Высшая школа, 1970.—344 с.

Кунин А.В. Курс фразеологии английского языка.—М.: Высшая школа, 1986.—396 с.

Молотков А.И. Понятие формы фразеологизма // Проблемы фразеологии и задачи её изучения в высшей и средней школе / Тез. докл. межвуз. конф. 30 мая-2 июня 1965 г. – Череповец, 1965.

Ройзензон Л.И., Абрамцев И.В. Совмещённая омонимия в сфере фразеологии // Вопросы языкознания.—1969.—№2.—С.54-56.

Стернин И.А. Лексическое значение слова в речи.—Воронеж, 1985.—С.48.

Шаховский В.И. Языковая личность в эмоциональной коммуникативной ситуации // Филологические науки.—1998.—№2.—С.59-65.

Довідкова література

Квеселевич Д.И., Сасина В.Г. Русско-английский словарь междометий и релятивов.—М.: Русский язык, 1990.—400 с.

Кортней Р. Словарь глагольных идиом.—М.: Русский язык, 1986.—734 с.

Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь.—М.: Русский язык.—1984.—944 с.

Медведева Л.М., Медведев Н.Ю. Англо-українсько-російський словник усталених виразів.—Київ-Тернопіль: Ной, 1992.—493 с.

Поуви Дж. Английские фразовые глаголы и их употребление.—М.: Высшая школа, 1990.—175 с.

Удовиченко Г.М. Фразеологічний словник української мови.—К.: Вища школа, 1984.—Т. 1 і 2.

Фразеологический словарь русского языка / Под. ред. А.И.Молоткова.—М.: Русский язык, 1978.—943 с.

Фразеологічний словник української мови / Уклад.: В.М.Білоноженко та ін.—К.: Наукова думка, 1999.—Т.1 і 2.—984 с.

Юрчук В.В. Современный словарь по психологии.—Мн.: Современное слово, 1998.—768 с.